

B. STRANIĆ, *Smede-plavo 6+6*

F. A. STRAUB, propovjedaonica u crkvi Majke Božje Snježne u Kutini

nastavio studij povijesti umjetnosti. Od 1928. bio je konzervator starina u Dubrovniku, 1945–48. direktor dubrovačke Umjetničke galerije čiji je osnivač i donator. Njegova kritičko-publicistička djelatnost vezana je uz pojavu I. Meštrovića i grupe »Medulić«, a u stilskom pogledu uz monumentalizam hrv. moderne na prijelazu stoljeća (I. Meštrović, M. Rački, T. Krizman, T. Rosandić). U svojim je raspravama zastupao tezu o jugosl. nacionalnom umj. stilu. Zauzimao se za podizanje Meštrovićeva Vidovdanskog hrama i polemizirao o nacionalnom stilu u umjetnosti s A. G. Matošem, R. Auerom, R. Lubynskim i I. Kršnjavim, o očuvanju dalmatinske arhitekture s V. Brajevićem. U svojem *Apelu zvaničnim faktorima srpske crkve i jugoslavenske države* (1926) zalagao se za modernu arhitekturu nasuprot neobizantinizmu i obnavljanju stilova srp. srednjovjekovlja. U Dubrovniku je okupio oko sebe mlade slikarske talente, usmjeravajući ih prema kolorističkom slikarstvu ekspresionističkoga predznaka (I. Ettore, G. Rajčević, A. Masle, I. Dulčić, Đ. Pulitika, B. Rašica). Suradivao je u našim i stranim časopisima.

BIBL.: *Moderna i njezine preteče*, Zvono, 1910, 10; *Plakat*, Savremenik, 1911, 10; *O čuvanju spomenika*, ibid., 1913, 4; *Nova univerzitetska biblioteka*, Hrvatski pokret, 1913, 2 i 3; *Umjetnost i žena*, Zagreb 1916; *Tomislav Krizman*, Zagreb 1916; *Umjetničke studije*, Zagreb 1918; *Ivan Meštrović*, Beograd 1919; *Srpske zadužbine*, Beograd 1919; *Josip Plečnik*, Zagreb 1920; *Petar Pallavicini*, Zagreb 1920; *Svetosavski hram*, Beograd 1926; *Misli o čuvanju dalmatinske arhitekture* (s V. Brajevićem), Split 1930; *Dubrovnik bez maske*, Dubrovnik 1930; *Naša likovna umjetnost*, Novosti, 1931, 299; *Vlaho Bukovac*, ibid., 1936, 5. LIT.: A. G. Matoš, *Sabrana djela*, XI, Zagreb 1973. — D. Medaković, Kosta Strajnić, *Sveske* (Beograd), 1977, 3. — V. Rozić, *Likovna kritika u Beogradu između dva svjetska rata*, Beograd 1983. — I. Zidić, *Svjetla i boje Dubrovnika* (katalog), Zagreb 1988. Vi. S.

J. STRAUB, *Sv. Jeronim*, Čakovec, župna crkva Sv. Nikole

STRANIĆ, Bojan, slikar (Medvode, 27. VIII. 1921 — Zagreb, 22. XI. 1993). Diplomirao na Akademiji u Zagrebu 1948 (M. Tartaglia). U njegovim ranim djelima prevladavaju postimpresionistički postupak i tradicionalna tematika (portret, pejzaž, mrtva priroda). Od 1958. opredjeljuje se za sportske teme kojima unosi na svoja platna dinamiku i življivi kolorizam. Poslije 1961. slika u duhu geometrijske apstrakcije, istražujući tonska svojstva obojenih površina (*Žuto-plavo 4+1*, 1969). Njegova trodimenzionalna djela spoj su konstruktivističkoga postupka i minimalističke forme (*Objekt I*, 1970). U ciklusu *Rekorderi & Šampioni* vraća se slikanju stiliziranih ili koloristički riješenih likova sportaša u pokretu (*Prvak Europe*, 1975. i *Nadmetanje*, 1990), dok u crtežima interpretira klasične uzore (ciklus *Zapisi*, 1977). — Samostalno je izlagao u Zagrebu (1953, 1970, 1976, 1977, 1987, 1990), Mariboru (1975, 1977), Brčkom (1978) i Velikoj Gorici (1989). Bavi se opremom knjiga, plakatom i ilustracijom.

LIT.: M. Vetrli, Bojan Stranić (katalog), Maribor 1975. — R. Gotthard-Skiljan, Hrvatski sportski plakat 1906–1986 (katalog), Zagreb 1987. — I. Šimat Banov, Bojan Stranić (katalog), Zagreb 1990.

STRAUB, kiparska obitelj podrijetlom iz Württemberga u Njemačkoj (XVIII. st.).

Filip Jakob (Wiesensteig, 1706 — Graz, 1774). God. 1733. dolazi iz Beča u Graz gdje preuzima kiparsku radionicu znamenitoga kipara J. J. Schoya i postaje vodeći kipar gl. grada Štajerske. Njegova plodna djelatnost obuhvaća i Hrvatsku. God. 1759. radi gl. oltar zavjetne crkve Marije Jeruzalemske na Trškome Vrh u kraj Krapine; donator je bio tajnik biskupa Jurja Branjuga, Josip Jagušić. Golemi dimenzija, s mnogo kipova i bogatom ornamentikom, oltar je djelo vrhunske lik. vrijednosti.

Franjo Antun (Wiesensteig, 1726 — Zagreb, 1774. ili 76). Između 1763–74/76. djeluje na Kaptolu u Zagrebu. Pod utjecajem starije braće (Filipa Jakoba i Josipa) radi u duhu alpsko-štajerske barokne plastike, poglavito oltare i propovjedaonice velikih dimenzija s bogatim figuralnim i ornamentalnim dekorom. Njegova su djela oltari Sv. Ane i Žalosne Marije u Čučerju, gl. oltari u Ludini, Brezovici, Kostajnici, Pakracu i Prepolnome, gl. oltar i bočni oltari Sv. Jurja i Sv. Josipa u Kloštru Ivaniću te propovjedaonica u Kutini, Mariji Gorici i Brezovici.

Josip (Wiesensteig, 1712 — Maribor, 1756). Nakon kraćega boravka u Ljubljani sred. 40-ih god. XVIII. st. nastanjuje se u Mariboru. Od njegovih radova u Hrvatskoj poznat je kip Sv. Ivana Nepomuka za urušinsku crkvu u Varaždinu (1745/52), oltar Sv. Josipa u crkvi Sv. Marije u Taborskom (1745), te golemi gl. oltar župne crkve Sv. Nikole u Čakovcu (oko 1750) s grbom feudalne obitelji Althann-Pignatelly.

LIT.: S. Vrišer, Dela štajerskih baročnih kiparjev u Medmurju, Časopis za zgodovinu in narodopisje (Maribor), 1967. — I. Lentič, Mariborski kipar Jožef Straub u Varaždinu, Vijesti MK, 1971. — D. Baričević, Pregled spomenike skulpture i drvorezbarstva 17. i 18. stoljeća u sjevernom dijelu Hrvatskog zagorja, Ljetopis JAZU, 1971, 75. — Ista, Štajerski majstori na Trškom Vrh, Vijesti MK, 1975. — Ista, Članovi kiparske obitelji Straub u Hrvatskoj, Peristil, 1992–93, 35–36.

STRAŽEMAN, selo SZ od Požege. Na istaknutom je položaju gotička, barokizirana župna crkva Sv. Mihovila, pregrađena 1777. Ima jedan brod s dvije bočne kapele (oblik križa), gotičko poligonalno svetište s potpornjima i do njega sakristiju. Uz bok glavnoga pročelja je zvonik. U crkvi se nalaze: na klasicističkome oltaru slika Sv. Ivana Krstitelja (I. Tišov) te granitni nadgrobni spomenik I. Jankovića s figurama u metalu (lik pokojnika, tugujuća supruga i alegorija smrti). Među crkvenim se ruhom ističu barokne kazule i pokaznica (dar Jankovića). — Utvrđeni grad S. spominje se od 1503; danas porušen kao i dvor, nekada smješten u parku (od 1864. u posjedu Jankovića).

LIT.: J. Kempf, Požega, Požega 1910, 177. — G. Szabo, SG. — Isti, Epilog, Narodna starina, 1928, 16, str. 78. — Isti, O starom misnom ruhu, ibid., 1928, 17, str. 151–152. — D. Vukičević-Samarđija, Sakralna gotička arhitektura u Slavoniji, Zagreb 1986, str. 142. — A. Ht.

STRAŽEVNIK, lok. iznad Gornjega Humca na otoku Braču. Na mjestu nestaloga naselja nalazi se ranoromanička crkva Sv. Jurja, koja se prvi put spominje 1111. Crkv. vrata pripadaju romaničko-gotičkom slogu s poč. XIV. st. Na oltaru je renesansni reljef iz druge pol. XV. st. (Majka Božja s djetetom, mrtvi Krist i Sv. Juraj), djelo škole Nikole Firentinca.

LIT.: D. Vrsalović, D. Domančić i K. Prijatelj, Kulturni spomenici otoka Brača, Brački zbornik, IV, Zagreb 1960. — D. Domančić, Graditeljstvo ranog srednjeg vijeka na Braču, u knjizi: Brač u ranom srednjem vijeku, Povelja 1984, str. 33. — N. B. B.

STREZA → PAVLIN KLOŠTAR

STRIEGL, Slavoljub (Slavo), slikar (Sisak, 9. IX. 1919). Studirao na Akademiji u Zagrebu 1939–44 (M. Tartaglia, V. Becić, Z. Šulentić). S K.

Hegedušićem sudjelovao pri obnovi svetišta u Mariji Bistrici (1944). Do 1974. lik. pedagog u Sisku. Slika i crta sisačke motive, krajolike Pokuplja i Posavine, kompozicije sa životinjama (*Šlepovi*, 1941; *Prica*, 1947; *Glava životinje*, 1951). Njegova djela, posebice akvareli, odlikuju se intimnošću ugođaja, tonskim rješenjima i lirskom osjetljivošću (*Sisački motiv sa zvonikom*, 1949; *Posavsko dvorište*, 1969; *Na paši*, 1971; *Pejzaž*, 1974; *Puran*, 1989). Bavi se ilustracijom i graf. oblikovanjem.

LIT.: B. Mesinger, Slavo Striegl, Vinkovci 1972. — Z. Sušek, Slavo Striegl, Sisak 1979. — M. Peić, Slavo Striegl (katalog), Zagreb 1985. — P. Pirc-Petrinjak, Slavo Striegl — Sisački boj (katalog), Sisak 1993/94. — B. Arnaudović, Striegl — njim samim, Sisak 1994. — Z. Sa.

STRIP, slijed slika sadržajno međusobno povezanih i obično popraćenih kraćim tekstom čija je svrha prenijeti obavijest ili u promatrača izazvati estetski doživljaj. Primjeri pripovijedanja slikama mogu se naći već u pećinskom slikarstvu, te na egipatskim freskama, Trajanovu stupu, tapiseriji iz Bayouxa, astečkim manuskriptima, »Bibliji pauperum«, grafikama Williama Hogartha, no razvitak stripa vezan je uz pojavu novoga sistema litografije i publikacija namijenjenih najširoj publici. Kao masovna industrijska slika razvit će se u jedno od najvažnijih sredstava vizualnoga komuniciranja. Začetnikom suvremenoga stripa danas se smatra švic. pripovjedač i karikaturist Rodolphe Töpffer, čije su crtane satirične priče iz sred. XIX. st. prve uvele rubove sličica te međuzavisnost teksta i crteža. Moderni novinski strip nastao je u SAD krajem XIX. st. (*»The Yellow Kid«*, 1896; *»Katzenjammer Kids«*, 1897; itd.), a razvio se na poč. XX. st. Isprva su stripovi isključivo humoristički, a 1929. s pojavom pustolovnih stripova (*»Buck Rogers«* i *»Tarzan«*) počinje tzv. zlatna era novinskoga stripa. God. 1933. pojavljuju se prvi strip-svesci, časopisi koji objavljuju samo stripove, najprije pretiskivane iz novina, a od 1935. izvorne. Strip-svesci su i danas prevladavajući oblik strip-izdavaštva u SAD, gdje od 1938. (pojava Supermana) tematski prevladavaju superheroji. Eur. su stripovi bili pod znatnim utjecajem američkih do II. svj. r., a nakon toga se razvijaju vlastitim putem u nekoliko karakterističnih »škola« (francusko-belgijska, talijanska, britanska). Japan, treće veliko tržište, ima dugu tradiciju vlastitih stripova i specifičan način vizualnoga pripovijedanja, koji Zapadu ostaju uglavnom nepoznati do poč. 1980-ih.

Prvi hrv. strip »Maks i Maksić« S. Mironovića *Golovčenko*, objavljuvan u »Koprivama« 1925–34, nastao je pod izravnim utjecajem protostripa »Max und Moritz« što ga je W. Busch objavio 1865. a »Koprive« kao knjigu izdale 1924. Od 1935, kada A. Maurović u »Novostima« objavljuje prvi realistično crtani strip pustolovna sadržaja »Vjericu mača«, hrv. se strip razvija vlastitim putem. Već u tome stripu Maurović doseže vrhunsku vještinu u crtežu i vizualnoj dinamici. Od 1935. do poč. II. svj. r. on je u »Novostima«, časopisima »Oku« te »Mickey stripu« kao i u posebnim svescima objavio 30-ak kompletnih stripova, među kojima se izdvajaju »Trojica u mraku« (1936), »Sedma žrtva« (1937) i serijal o Starome Mačku (1937–38). U »Oku« se 1935. javljaju braća *Neugebauer*, scenarist *Norbert* i crtač *Walter*, koji su uz Maurovića glavni predstavnici tzv. zagrebačke škole autorskoga stripa. Do 1940. oni će u raznim časopisima objaviti 40-ak stripova, većinom crtanih karikaturno i pod utjecajem Walta Disneya, te pokrenuti dva vlastita časopisa: »Veseli vandrokaš« (1938) i »Novi vandrokaš« (1940). U prvim brojevima »Oka« izlazi i strip *Leontija Bjelskog* (potpisivao se pseudonimom Tomas) »Pentekove novine«. Početak rata prekinuo je izlaženje svih strip-časopisa, a pojedini se šapirografirani stripovi pojavljuju u partizanskom tisku. U svojem dru-

S. MIRONOVIĆ
GOLOVČENKO, kadar iz
stripa *Maks i Maksić* (1932)